

Henri Cantel. „Le Prince Domenti, scènes de la vie géorgienne".
Revue des deux Mondes, vol. 40, 1862

Indolemment assise sur un fleuve entre la Mer-Noire et la Mer-Caspienne, la ville de Tiflis est le rendez-vous de l'Asie et de l'Europe. Vingt religions, vingt peuples divers s'y coudoient, et les contrastes les plus curieux s'y réunissent pour surprendre et enchanter le voyageur. Égarez-vous le jour dans ces rues que brûle un soleil de feu, et d'étranges tableaux ne tarderont pas à se disputer votre attention. Une caravane d'une centaine de chameaux s'avance lourdement, chargée des marchandises de la Perse, de la Bessarabie, de l'Inde ; leurs clochettes tintent monotones, sourdes, et involontairement on songe au morne silence des steppes. Quatre buffles attelés au col traînent avec lenteur une misérable charrette qui emporte toute une famille tatare ou géorgienne. Un galop de Cosaques, leur longue lance au poing, soulève des flots de poussière. Voici un enterrement grec qui défile, suivi de pleureuses qui déchirent l'air de leurs cris ; des pauvresses, en guenilles vous tendent une main amaigrie ; un paysan rencontre un prêtre, il lui baise la main et reçoit en échange sa bénédiction ; un soldat russe, en face d'une église, se signe à tour de bras et fait la révérence. Où va cette pauvre Géorgienne pieds nus sur la dalle brûlante, tout enveloppée d'une grande pièce d'étoffe blanche ? A l'église, pour accomplir un vœu. Les marchands paresseux, assis devant leurs portes, regardent les passans en comptant les gros grains d'un chapelet. Sans craindre la chaleur du jour, les Arméniens, l'œil inquiet, pressent le pas en comptant leur gain de la veille et en pensant aux dupes qu'ils feront le lendemain. Mais c'est au coucher du soleil qu'il faut surtout parcourir les rues de Tiflis. Les balcons se peuplent alors de femmes, les terrasses se garnissent de jeunes filles qui dansent au son du tambourin. De toutes parts éclatent les chants et la musique ; la ville entière semble sortir du sommeil. Les jardins publics sont inondés de voitures, de cavaliers, de piétons. On se salue, on s'aborde, on cause, on se visite hors de chez soi pour ainsi dire. Les couples s'attablent devant les sorbets, les limonades, le thé, les fruits. La joie rayonne sur tous les fronts : après l'accablante chaleur de la journée, on éprouve une sensation de vrai bonheur à s'enivrer des souffles embaumés qui agitent mollement les arbres comme de grands éventails verts, et une sorte de familiarité s'établit entre des promeneurs qui n'ont ni la même patrie ni la même religion. (707-708)

შავ და კასპიის ზღვებს შორის, მდინარეზე ზანტად მოკალათებული ქალაქი ტფილისი აზიისა და ევროპის შეხვედრის ადგილია. იქ ოცი რელიგია, ოცი სხვადასხვა ეროვნების ხალხი ირევა და მოგზაურების გასაოცებლად და მოსაჯადოებლად ყველაზე საინტერესო კონტრასტებიც იქ არის თავმოყრილი. თავარა მზით დამწვარ ქუჩებში თუ დღისით აგერევათ გზა, უცნაური სურათებიც არ დააყოვნებენ თქვენი ყურადღების მიპყრობას. ასობით აქლემისგან შემდგარი ქარავანი, დატვირთული სპარსეთის, ბესარაბიისა და ინდოეთის საქონლით, წინ მძიმედ მიიწევს; მათი ზანზალაკები მონოტონურად, ყრუდ ჟღარუნებს და უნებურად სტეპების სამარისებური სიჩუმე გახსენდება. უღელში შებმული ოთხი კამეჩი ნელა მიათრევს საცოდავ ურემს, რომელსაც თათრების თუ ქართველების მთელი ოჯახი მიჰყავს. ხელში გრძელშუბიანი კაზაკების გაჭენებული ცხენები მტვრის კორიანტელს აყენებენ. აი, ბერძნების სამგლოვიარო პროცესიამ¹ გაიარა, რომელსაც მოტირალი ქალები მიჰყვებიან, რომელთა ტირილი ჰაერს აპობს; კონკებში გახვეული ღარიბი ქალები გამვალტყავებულ ხელებს გიწვდიან; გლეხი მღვდელს ხვდება, ხელზე კოცნის, ის კი მას ლოცავს. რუსი ჯარისკაცი ეკლესიის წინ პირჯვარს იწერს და მას თავს უკრავს. ამ გავარვარებულ ფილებზე, თეთრ ქსოვილში გახვეული საწყალი ქართველი ქალი ფეხშიშველი სად მიდის? – ეკლესიაში, ალთქმის შესასრულებლად. თავიანთი კარების წინ ჩამომსხდარი ზარმაცი გამყიდველები

¹ ანრი კანტელი ქართველი ან რუსი მართლმადიდებლობის დაკრძალვის პროცესიას ბერძნულს უწოდებს.

გამვლელებს უყურებენ და კრიალოსნის მსხვილ მარცვლებს ითვლიან. სომხები, რომლებსაც შუადღის სიცხე არ აშინებთ, შეწუხებულები მზერით მიიჩქარიან, თავიანთ წუხანდელ მოგებას ითვლიან და იმ დოცლაპიებზე ფიქრობენ, ხვალ რომ გააცურებენ. მაგრამ ტფილისის ქუჩებში მზის ჩასვლისას უნდა გაისეირნოთ. აივნები ქალებითაა სავსე, ტერასებს კი ახალგაზრდა გოგონები ამშვენებენ, რომლებიც დაირის თანხლებით ცეკვავენ. ყოველი მხრიდან სიმღერისა და მუსიკის ხმა ისმის; თითქოს მთელი ქალაქი იღვიძებს. საზოგადოებრივი ბაღები სავსეა ეტლებით, ცხენოსნებითა და ფეხით მოსიარულეებით. იქ ერთმანეთს ესალმებიან, ხვდებიან, ესაუბრებიან, ასე ვთქვათ, ერთმანეთს გარეთ ნახულობენ. წყვილები მაგიდებთან სხდებიან შარბათის, ლიმონათის, ჩაის თუ ხილის დასაგემოვნებლად. ყველას გახარებული გამომეტყველება აქვს: დღის გამთანგველი სიცხის შემდეგ ჭემმარიტი სიხარულის გრძნობა გეუფლება, ეწაფები იმ არომატულ ბრიზს, რომელიც ხეებს ნაზად, დიდი მარაობივით არხევს და თავისებური სიახლოვე მყარდება მოსეირნეთა შორის, რომლებსაც არც ერთი და იგივე სამშობლო აქვთ და არც ერთი და იგივე რელიგია. (707-708)

(ფრანგულიდან თარგმნა ი. ნაჭყებიამ)